

על ספרו של ג'ו סאקו, פלסטיין (Palestine)

תחום הקומיקס ידוע למרבית האנשים כתחום בידורי טהור המיועד בעיקר לילדים. זו תדמית שגויה, הקומיקס (שיש המאיימים את שמו comix או אף komix ולא דווקא comics) הנו ז'אנר של כתיבה נרטיבית גראפית העוסק, מאז מלחמת העולם השנייה, כמעט בכל תופעה אנושית תחת השמש. קוראים רבים במערב נחשפו לספרו הגרפי של ארט ספיגלמן *Maus* העוסק בשואה; מעטים יותר מכירים את כתיבתו האוטוביוגרפית של Keiji Nakazawa על הירושימה, ולאחרונה את *Persepolis* של Marjane Satrapi על ילדותה באיראן שלאחר המהפכה. קומיקס נוצרים כיום במגוון נרטיבי דומה לזה של הקולנוע והספרות הכתובה: יצירות ביוגרפיות, פוליטיות, תיעודיות ובדיוניות, קצרות, ארוכות, חד-פעמיות, סדרתיות, יצירות המקיימות את האחדויות הפואטיות האריסטוטליות ויצירות סוריאליסטיות.

ג'ו סאקו (Joe Sacco) הנו כיום ראש וראשון לאמני הז'אנר התיעודי הגרפי המכונה comics-journalism. רפורטז'ות גראפיות של סאקו, אמריקני יליד מלטה, התפרסמו בעיתונים רבים בעולם (כתבותיו מעירק התפרסמו בד בבד בגרדיאן הבריטי ובליברסון הצרפתי). מרבית יצירותיו – בדרך כלל ספרים גראפיים באורך מלא, *Safe Area Goražde*, *The Fixer*, *Šoba* – מתעדות את מלחמת האזרחים בסרייבו ובמזרח בוסניה, אך ספרו הראשון, *Palestine*¹, נכתב וצויר בישראל ובשטחים במהלך "האינתיפאדה הראשונה", בשנים 1991-1992. את ההקדמה לספר כתב אדוארד סעיד, והוא נחשב לפריצת דרך בתחום העיתונאות הגראפית.

אחד ההיבטים המאפיינים במיוחד את כתיבתו של סאקו ואת ציוריו הוא הבאת ההתרשמויות כמות שהן: הוא משוטט בדרכים, בשווקים, בבתי הספר ובבתי המשפט, מתגורר בבתי האנשים, אוכל את לחם, מתעצבן במחסומים, פוחד מחיכוכים הן עם חיילים ישראלים והן עם מיליטנטים פלסטינים, אך זוכר תמיד שהוא מבקר במקום, ושהם יישארו בו לאחר שיעזוב. הוא אינו מחפש case studies, דוגמאות לעניינים ש"צריך" לתאר: המציאות מתרחשת סביבו ואלה הוא מתייחס. הוא מרבה להביא דברים בשם אומרם, ואינו מתיימר לפרשם או לשפוט את אמיתותם. אצל סאקו, המתעד עצמו הנו דמות: נמוך קומה וממושקף, הוא קיים בסביבתו, זר אמפתי, מתרשם, נחרד, מתיידד, מתעייף, ואינו יכול לסבול יותר מדי סוכר בתה שלו. כפי שכותב עליו אדוארד סעיד:

1. Joe Sacco, *Palestine* (Seattle, WA: Fantagraphics, 2001).

There's no obvious spin, no easily discernible line of doctrine in Joe Sacco's often ironic encounters with Palestinians under occupation, no attempt to smooth out what is for the most part a meager, anxious existence of uncertainty, collective unhappiness, and deprivation, and, especially in the Gaza comics, a life of aimless wandering within the place's inhospitable confines, wandering and mostly waiting, waiting, waiting. With the exception of one or two novelists or poets, no one has ever rendered this terrible state of affairs better than Joe Sacco.²

בשיטותיו בשטחים סאקו אינו מתעניין במשפט דווקא, אך כמו דברים אחרים, המשפט "קורה" סביבו, בין במפגשיו שלו, ובין בסיפורים שהוא שומע, מתעד ומעניק להם צורה. להלן מובאים שני קטעים קצרים מספרו. האחד, "Law", מתעד ביקור במשרדו של עורך דין עזתי, המייצג בעת ובעונה אחת נאשמים ברצח על רקע "כבוד המשפחה" ונאשמי עברות ביטחון, כל זאת על רקע מיליטנטים במדי "נינג'ה" המפטרלים ברחובות. השני, "Moderate Pressure", מביא את סיפורו של חשוד הנחקר בשב"כ. לאחר התלבטויות, החליטה מערכת **משפט וממשל** להביא את הפאנלים של סאקו כנתינתם באנגלית, ולא לתרגמם. השפה כאן – הפואטיקה שלה כמו גם נוכחותה הגראפית – היא חלק מן היצירה (מטעמים גראפיים הקטעים אינם מובאים בשלמותם). המערכת מודה לג'ו סאקו על הרשאתו הנדיבה לכלול קטעים מספרו בגיליון זה של **משפט וממשל**.

קטעים מספרו של ג'ו סאקו, פלסטיין (Palestine)
תיעוד מצויר של המציאות בשטחים בשנים 1991-1992

